

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Uttalelse - Norsk Journalistlag og Norsk Presseforbund

Status	Innsendt til Norges forskningsråd Innsendt og bekreftet av instansen via: ina@nj.no
Innsendt av	Ina Lindahl Nyrud
Innsenders e-post:	ina@nj.no
Innsendt dato	31.08.2021
Hvilken organisasjon?:	Norsk Journalistlag og Norsk Presseforbund Organisasjon (Privat)
Stilling	Advokat

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Innspill til rapport om rettighets- og lisensspørsmål ved tilgjengeliggjøring av forskningsdata

Avsender: Norges forskningsråd

1. 1. INNLEDNING

På vegne av Kunnskapsdepartementet har Forskningsrådet og UNIT nedsatt et utvalg som har fått i oppdrag å utrede rettighets- og lisensspørsmål knyttet til deling av datasett fra forskning. Forskningsrådet er sekretariat for utvalget. I fjor høst leverte utvalget et notat til Kunnskapsdepartementet som beskriver prinsipielle spørsmål de mener bør behandles videre, hvilke strukturelle endringer som bør vurderes for at Norge skal oppnå mer deling og gjenbruk av forskningsdata, og hvilke lovverk som berører disse problemstillingene. Basert på notatet ba utvalget om innspill fra relevante aktører i løpet av vinteren og våren 2020/2021.

Innspillene har kommet inn i flere former, blant annet gjennom skriftlige innspill, møter med ulike aktører og en åpen høringskonferanse i mars 2021. Nå har utvalget gjennomgått innspillene fra første fase og innarbeidet dette i et utkast til rapport. Det er denne utkastet til rapport du nå er i ferd med å gi innspill til. Endelig rapport fra utvalget leveres til Kunnskapsdepartementet til høsten.

Fristen for innspill er 1. september.

2. 2. HVA ØNSKER VI INNSPILL PÅ?

Vi ønsker generelt innspill på innholdet i utkastet til rapporten, om det er dekkende og om det er nyansert nok. Vi setter pris på konkrete tilbakemeldinger og forslag. Vi ønsker spesielt innspill på foreløpige anbefalinger (som ennå ikke er diskutert ferdig i utvalget).

3. 3. HVEM KAN SPILLE INN?

Vi ønsker innspill fra bredden av interessenter i kunnskapssektoren. Vi oppfordrer til ett felles innspill pr organisasjon, men det er også mulig å sende inn individuelle svar eller svar på vegne store og små grupper. Vi ber om at det informeres om hvem man representerer i svaret.

4. 4. OM HØRINGSVERKTØYET

- Det er mulig å videresende skjemaet og gi både lese- og skriveadgang til andre.
- For å sende inn det endelige innspillet må du huske å trykke "lagre" og "send inn". Du vil motta en kvittering med svarene du har sendt inn.

5. 5. SPØRSMÅL OM HØRINGEN

For evt. spørsmål som gjelder revisjonsarbeidet, vennligst kontakt: Siri Lader Bruhn slb@forskningsradet.no eller Nenitha Charlotte Dagslott ncd@forskningsradet.no

6. 6. MED DITT SAMTYKKE

Ved å sende innspillene, samtykker du/dere til at vi kan behandle og samle innspillene for spesifikke formål som for eksempel i rapporter og for publisering på nettsiden.

Vi ber om dine kontaktopplysninger (navn, e-post og evt. institusjon). Vårt behandlingsgrunnlag er GDPR art. 6 (1) (e). Høringsinnspillene regnes som saksdokumenter og vil bli arkivert. [Les vår personvernerklæring](#) for mer informasjon om hvordan vi behandler dine personopplysninger.

? Til del 1: Er beskrivelsene av forskningsdata dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 1 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Ingen kommentar fra instansen

? Til del 2: Er innholdet i kapittelet 6. "Juridisk rammeverk for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Delvis enig

Forskningsrådet

31. august 2021

Innspill til utkast til endelig rapport om deling og gjenbruk av forskningsdata

Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere, herunder ledere og frilansere, som har journalistikk som yrke. NJ skal ivareta medlemmenes journalistfaglige interesser og blant annet verne om ytringsfriheten og den redaksjonelle uavhengigheten. Norsk Presseforbund (NP) er paraplyorganisasjon for frie redaktørstyrte medier, herunder redaktører, journalister og utgivere, som følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.

Vi ønsker å kommentere de sidene av forslaget som omhandler innsyn i forskning ved offentlige instanser og forholdet til offentlighetsloven (utkastets kapittel 6).

Utredningsutvalgets for rettighets- og lisensspørsmål (heretter utvalget) må etter vår mening ha økt deling av forskningsdata i samfunnet som visjon. Forskningsvirksomheten her i landet er av stor allmenn interesse. Det er derfor svært viktig å ha et godt regelverk på området som tydeliggjør bestemmelsene om offentlighet som en sentral grunnverdi.

Vi er glad for at utvalget på side 20 presiserer at «Offentlighetsloven krever (...) deling av forskningsdata under visse omstendigheter.» Av pedagogiske grunner mener vi imidlertid at et så viktig prinsipp må forankres i gjeldende rettskilder, slik at det ikke kan være tvil om at offentleglova må legges til grunn for forskning ved offentlige instanser.

I fjor leverte utvalget et notat til Kunnskapsdepartementet. Formuleringer på side 9 kan etter vår oppfatning gi inntrykk av at utvalget mener det er rettslig uklart om lovens innsynsrettigheter kommer til anvendelse på deling og gjenbruk av forskningsdata. Lovavdelingen har imidlertid i to uttalelser - JDLOV-2009-2951 og JDLOV-2010-2008 - vært tydelige på at forskning ved offentlige instanser er omfattet av offentleglova, og disse bør det etter vår mening derfor henvises til i den endelige rapporten fra utvalget.

Lovavdelingen uttalte i JDLOV-2010-2008 at «Noko generelt unntaksgrunnlag for forskningsrapportar finst ikkje i offentleglova. (...) Det er heller ikkje heimel i offentleglova for å innføre noko generelt unntak i offentlighetsforskrifta for dokument som gjeld forskningsverksemd.» Dette er så viktige presiseringer at de bør siteres i den endelige rapporten.

For oss er det viktig å understreke at åpen tilgang til forskning ikke bare handler om artikler og om hvor de publiseres. Tilgang til opplysninger om forskningsvirksomhet og forskningsresultater er viktig også når forskning planlegges og når den pågår, og dette inngår derfor også i offentlighetslovens innsynsrettigheter.

Utvalget skriver i den sammenheng på side 20 at «Forskningsdata som enda ikke er offentliggjort, kan (...) være vanskelig tilgjengelig for et innsynskrav.» Vi mener denne uttalelsen krever en nærmere presisering, for her som ellers vil det være offentlighetsloven § 4 som må legges til grunn for dokumentbegrepets rekkevidde.

Når det dernest gjelder adgangen til å gjøre unntak fra lovens hovedregel, vil de alminnelige unntaksbestemmelsene i loven også her komme til anvendelse. I den sammenheng viser vi til Lovavdelingens uttalelse JDLOV-2009-2951. Her presiseres det at «Det kan berre gjerast

avgrensingar i eller unntak frå innsynsretten når dette er heimla i offentleglova, offentlegforskipta eller anna lov eller forskrift. Kontraktar der det blir avtala at informasjon skal vere fortruleg gir ikkje noko sjølvstendig grunnlag for unntak. Det er som hovedregel heller ikkje høve til å avtale at nokon skal ha einereitt på informasjon som er omfatta av offentleglova, jf. § 6 fyrste ledd fyrste punktum i lova. Vi nemner elles at regelen i den no oppheva forskrift 14 februar 1986 nr. 351 til offentleglova avsnitt V nr. 1, som gav generelt unntakshøve for dokument som gjaldt «det offentliges forskningsvirksomhet», ikkje er vidareført under den nye lova. (...) På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, er det heller ikkje grunnlag for å gjere unntak *på førehand* for alle dokument om forskning og utgreiing.» Også disse presiseringene er så viktige at vi mener den må siteres i utvalgets endelige rapport.

Utvalget går på side 24 særlig innpå unntak fra offentlighet for forretningshemmeligheter. Her vil vi fremheve vilkåret i forvaltningsloven § 13 om «konkurransmessig betydning», som innebærer at det må kunne føre til økonomisk tap eller redusert gevinst for den *private* virksomheten dersom opplysningene blir kjente. Dette er strenge kriterier, og det er altså ikke den *offentlige* interessen som vernes her. Når det gjelder lov om forretningshemmeligheter, viser vi til EUs forretningshemmelighetsdirektiv 2016/943, som loven bygger på. I direktivets artikkel 2 a) fremheves det her at loven ikke griper inn i retten til utøvelse av ytrings- og informasjonsfrihet, herunder tilegnelse og bruk av opplysninger til journalistiske formål. Dette prinsippet gjelder naturligvis også for forskningsvirksomhet.

Til slutt minner vi om at når det gjelder muligheten til utsatt offentlighet, gjelder de alminnelige prinsippene i offentleglova § 5 også for forskningsdata, jf. Lovavdelingens uttalelse JDLOV-2009-2951 i siste avsnitt. Det vil si at de strenge vilkårene i lovens § 5 må være oppfylt for å utsette offentliggjøringen av forskningsdata.

Med vennlig hilsen

Norsk Journalistlag v/ advokat Ina Lindahl Nyrud

Norsk Presseforbund v/ generalsekretær Elin Floberghagen

? Er innholdet i kapittel 7. "Om lisenser og frigivelseserklæringer for deling og gjenbruk av forskningsdata" dekkende? Begrunn gjerne svaret.

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 2 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

Ingen kommentar fra instansen

? Til del 3: Gir innholdet i del 3 en god beskrivelse av ikke-juridiske barrierer for deling og gjenbruk av forskningsdata? Begrunn gjerne svaret.

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Regjeringen og departementene"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Finansiører og virkemiddelapparatet"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du kommentarer til anbefalingene som står under overskriften "Forskningsinstitusjonene"?

Ingen kommentar fra instansen

? Har du andre kommentarer til del 3 av rapporten? Henvis gjerne til kapittelnummer ved kommentarer til spesifikt innhold.

jkljl

Med vennlig hilsen

Mari Sundli Tveit
Administrerende direktør i Norges
forskningsråd

Dokumentet er elektronisk godkjent